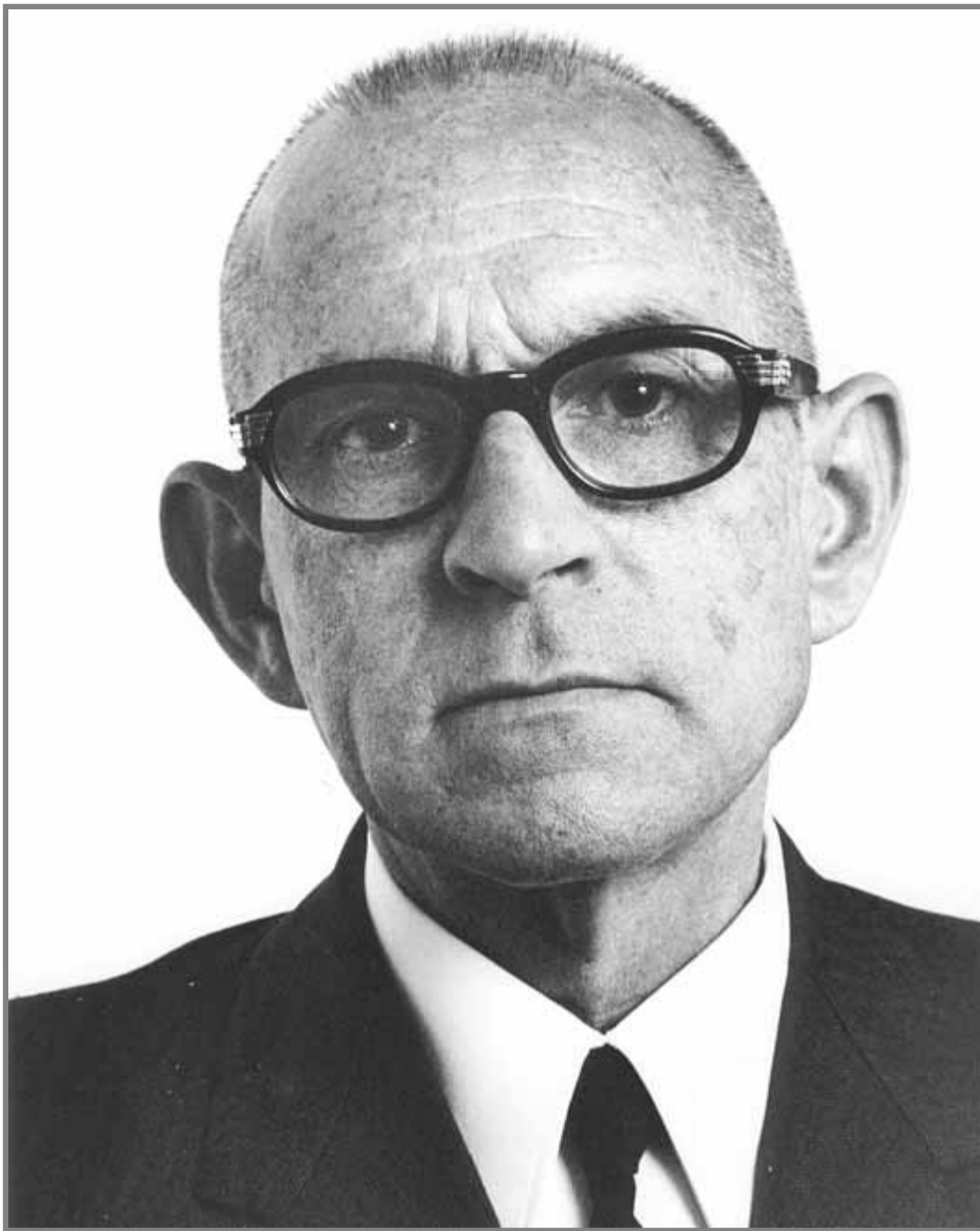

E

El Born Centre Cultural és un espai singular i excepcional que relliga tres segles de la nostra història. Sota l'estructura d'un mercat emblemàtic de l'arquitectura del ferro del segle XIX, trobem la Barcelona del 1700

Les dones i el desig

Publiquem un capítol de 'La Càbala i Espriu. Una poètica de la llum', de Rosa Delor, títol homònim de l'exposició que fins al 5 de juliol es pot visitar al Born

Espru també troba en Houghton algunes precisions sobre el món femení que ens ajuden a entendre un altre aspecte de la seva complexa personalitat. Un poeta que, bandejant la poesia eròtica d'arrel trobadoresca que ha conformat la lírica europea moderna durant més de vuit-cents anys, ha escrit només uns quants poemes de

desamor en què el tret de vampirisme que Houghton assenyala explicaria que la dona sempre s'identifiqui amb la mort, cosa que revela el domini temporal que aquesta dona exerceix sobre el jo poètic en tant que esdevé un dels vehicles que l'atrapen en la *meditatio mortis*, en la mesura que el femení s'ofereix com a absolutament altre. Justament, un dels

“poemes a recordar”, com assenyala en una fitxa, és *Le Vampire*, de Baudelaire: “*Toi qui, comme un coup de couteau, / Dans mon coeur plaintif es entrée*”. [...] “*Maudite, maudite sois-tu!*”

Imaginativament, és fàcil renunciar a tot tipus de temptacions. L'atracció de la dona ha estat sempre una cosa completament a part de la resta de la meua vida, si bé quan em posseeix em fa el seu esclau. És una cosa que de sobte em pren en les seves urpes, em domina temporalment i després s'esvaeix, com un vampir. Mentre aquesta sensació em posseeix, ella em sembla l'única realitat. Quan me'n deslliuro, la miro com el fantasma d'un malson. Quina és la veritat d'aquests homes que han estat hores senceres parlant de sexe? És millor no fer-los cas. Però, en lloc d'admetre-ho, cadascun d'ells se'n vanta, menteix i s'imagina que és un seductor terrible. Tots s'hipnotitzen a si mateixos hipnotitzant els altres, i tots seguiran perdent temps i energies en un frau. El fet que els és necessari parlar-ne tant ho demostra. En més d'una ocasió havia sentit la temptació de preguntar a Feversham la seva opinió sobre les

Espru va gaudir d'un gran interès per part de les senyores

dones, però sempre alguna cosa l'havia aturat. Havia observat que quan la conversa anava a parar a aquest tema –cosa que passava amb una monòtona i aclaparant regularitat en el seu cercle–, Feversham es cansava aviat de les gestes, reals o imaginàries, dels seus companys. Amb tot, era obvi que la companyia de les dones li era imprescindible i que era molt popular entre elles.

Tanmateix, potser ningú ha parlat tant i per extens de les dones, a les nostres lletres, com Espriu si pensem en la nombrosa colla de les seves protagonistes. Malgrat l'aparença de misogínia, com és del domini públic, Espriu va gaudir d'un gran interès per part de les senyores, més d'una se'n va enamorar: Mercè Muntanyola, en els anys universitaris; Maria Aurèlia Capmany, en els cinquanta; la senyora Monjo, que li duia violetes, i d'altres que no sabem. Crec que n'era ben conscient i que possiblement li feien por. La seva gran amiga, Amàlia Tineo, deia que era un gran tímid. Tanmateix, les necessitava: fins al dia de la seva mort va estar protegit per la seva germana i excel·lents amigues. Que no s'hagués casat no va impedir que Espriu tingués molt clar i definit el seu ideal de dona:

“No penso en aquestes bel·leses estereotipades, com les que va pintar Rafael, per exemple. El tipus que jo preferiria com a muller és més aviat prima, sense ser esquelètica, d'una alçada que no em dominés, jo faig un metre setanta. Una dona que fos esvelta, proporcionada, que tingués unes cames llargues, no excessivament opulenta de pits, però que

els tingues ben posats. Que fos més aviat morena de cabell, però no negra. Uns ulls, sobretot els ulls, que tinguessin una gran expressió, una gran simpatia. M'agradaria que fos culta, amena, una setciències, que m'acompanyés en la conversa, que em repliqués. Aquest encant d'una dona conversadora que, al mateix temps, fos la meva companya sexual i que reunís tots aquells altres elements formaria el nucli de la meva dona ideal."

Però Espriu no l'ha trobada. Està sol en les llargues nits d'insomni del seu llit monacal.

Com que no puc
mai més dormir,
faig del meu llit
por de presó.
A poc a poc,
com una flor
sense perfum,
sense color,
creix, de l'arrel
del pensament,
l'última mort.
Dalt, al teulat,
urpes de gat
esqueixen llargs
drapots del glaç
del sentiment.

La nit és la instància de la por que l'atrapa i l'immobilitza. Els miols dels gats en zel escarneixen grotescament el desig humà. Els *drapots del sentiment* són la versió negativa de l'amor en Ausiàs March LXXVII: "De vostre *drap*, vestint-me l'esperit." També a "A teulades, a terrats, / perversos *traïlls* de gats." Els traïlls o tràfeces que el desig del rei David va maquinat per haver Betsabé esdevenen remordiments que corsequen l'afligit salmista:

Qui sento aquí?
Fressen les boques del crim,
a poc a poc, en la nit.
Em rosegarà l'espant,
amb soroll, sense parar.
"David el xarabaró"

El gat en zel esdevé un motiu recurrent:

Filles de Maria,
seques, virginals,
plenes de cabòries,
a la falda un gat,
pensen i rumien,
riques de detall,
quan tots dos es trobin
sols, què passarà.

La gata d'Espriu és com la vampiressa felina del film de Jacques Tourneur *Cat people*, *La dona pantera*, que arriba a Espa-

'Divendres Sant', fotografia de Julia Mehls feta a Tbilisi, Geòrgia, el 2006. A sota, Ramon Balasch, Rosa Delor, Julia Mehls i Quim Torra, director d'El Born Centre Cultural, durant la presentació de l'exposició; a l'altra pàgina, Salvador Espriu fotografiat per Toni Vidal

Delor i Balasch

Els que s'entretenguin estudiant el dibuix de la portada del suplement es trobaran una representació de l'arbre de la vida, o arbre sefiròtic amb els 32 camins, que és un recorregut també dels diferents llibres de Salvador Espriu. És un detall del volum de més de cinc-centes pàgines que Rosa Delor ha publicat paral·lelament a l'exposició que es pot veure al Born, amb fotos de Julia Mehls. Després de l'èxit d'*Ocnos i el parat esglai*, Ramon Balasch ha reincidit en l'assaig *La càbala i Espriu*, del qual en reproduïm un fragment apassionant.

nya el 1943. Una dona que, moguda per la gelosia, de nit es transforma en un perillós felí. També les conques Ginebredes voldrien ser gates, geloses com estan de la Madrona, la germana morta promesa al jove Carlets, l'única de les tres que ha tastat els plaers de l'amor. Quan la gata es posava inquieta (no l'havien mai deixada sortir del pis), les Ginebredes afectaven disgustar-se molt, però s'esbatanaven els narius amplíssims de l'Elpidia i lluien els ulls, enfonsats per la febre, de la malalta. Aleshores acarona la gata sense parar i oferia un espectacle "del tot repugnant", com deia la senyora Magdalena Blasi. Però les Ginebredes no hi paraven esment. Cloïen les parpelles, pensaven en la Madrona i es perdien en la nostàlgia dels anys passats. *